# Μία θεοστυγής συμπαιγνία

## (Ἡ Δίκη τοῦ Ἰησοῦ καί αἱ κατ᾽ αὐτήν δικονομικαί παραβάσεις)

Σειρά: «Ἀνάλεκτα Χριστοδούλου Ἀρχιεπισκόπου»
Ἀριθμ. 4

† ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

# Μία θεοστυγής συμπαιγνία

## (Ἡ Δίκη τοῦ Ἰησοῦ καί αἱ κατ' αὐτήν δικονομικαί παραβάσεις)

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2014

# Μία θεοστυγής συμπαιγνία
## (Ἡ Δίκη τοῦ Ἰησοῦ καί αἱ κατ᾽ αὐτήν δικονομικαί παραβάσεις)

Κείμενον

† ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Στοιχειοθεσία, Διακόσμησις, Ἐπιμέλεια Ἐκδόσεως
Ἀδελφότης Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα

Copyright: Ἱερὰ Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ
Λεωφόρος Φορμίωνος 83 - 161 21 Καισαριανή
Τηλ. 210.72.24.123
www.imkby.gr (e-mail) info@imkby.gr

ISBN: 978-960-6841-68-2

# Περιεχόμενα

Πρόλογος ..... 9

• Μία θεοστυγής συμπαιγνία
( Ἡ Δίκη τοῦ Ἰησοῦ καί αἱ κατ' αὐτήν
δικονομικαί παραβάσεις ) ..... 13
Α΄. Θρησκευτική διαδικασία ..... 17
Β΄. Ρωμαϊκή διαδικασία ..... 38

• Από τό τελευταῖο μήνυμα τοῦ
† Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καί πάσης Ἑλλαδος Χριστοδούλου
γιά τήν Πρωτοχρονιά 2008 ..... 47

Ἐπίλογος ..... 49





# Πρόλογος

Τήν 28η Ἰανουαρίου 2014 συμπληρώνονται ἕξι χρόνια ἀπό τήν ἡμέρα τῆς κοιμήσεως τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Χριστοδούλου, τόν ὁποῖο μετέστησε ὁ Κύριος ἐκ τῆς προσκαίρου ζωῆς στήν ἀκήρατο ζωή, ἐκ τοῦ παρόντος φθαρτοῦ κόσμου στόν ἄφθαρτο, ἐνδύσας αὐτόν μέ τήν ἀθανασία καί τήν αἰώνια δόξα τῆς βασιλείας Του.

Ἀποδίδοντες τόν ὀφειλόμενο σεβασμό, εὐγνωμοσύνη καί τιμή στόν Πνευματικό μας Πατέρα καί Διδάσκαλο ἐκδώσαμε μία μικρή ἐργασία του, πού συνέταξε ὁ ἴδιος ὅταν ἔλαβε τό πτυχίο τῆς Νομικῆς Σχολῆς καί φοιτοῦσε στήν Θεολογική Σχολή γιά νά λάβει καί τό δεύτερο πτυχίο.



Ἡ ἐργασία αὐτή ἐστάλη γιά νά δημοσιευθεῖ στήν ἐφημερίδα «Καθημερινή» καί ἔχει τίτλο

ΜΙΑ ΘΕΟΣΤΥΓΗΣ ΣΥΜΠΑΙΓΝΙΑ

(Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΚΑΤ' ΑΥΤΗΝ
ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ)

Εὑρεθεῖσα στά κατάλοιπα μετά τήν κοίμησή του ἐκρίναμε ὅτι ἡ ἔκδοσή της τύποις καί δημοσίευσή της θά ἀποτελέσει εὐλαβική κατάθεση στήν μνήμη του, ἀλλά καί ἀντιπροσφορά πρός ὅσους συνεχίζουν νά τόν σέβονται, νά τόν τιμοῦν καί νά ἀναζητοῦν στούς δυσχειμέρους καιρούς μας τήν παρρησία του, τήν φωνή του, τήν μέριμνά του γιά τά θέματα τῆς Ἐκκλησίας μας, τῆς πατρίδας μας καί τῆς κοινωνίας μας.

Ὁ ἀναγνώστης τῆς μικρῆς αὐτῆς ἐργασίας του, πού συντάχθηκε στά πρώϊμα χρόνια τῆς νεότητός του, θά διαπιστώσει τά πολλά χαρίσματα μέ τά ὁποῖα ἦταν κοσμημένος, τήν εὐρύτητα τῆς γνώσης του, τήν στέρεη ἐπιχειρηματολογία του, τήν ἀναπτυσσομένη διαλεκτική του.

Ὅλα αὐτά προεικόνιζαν τήν λαμπρή καί ἐπιτυχημένη σταδιοδρομία του στήν Ἐκκλησία μας πού τόν ἀνέδειξε ἀναβιβάζοντάς τον μέχρι καί σ᾽ αὐτόν τόν περιάκουστο καί ἐπίφθονο θρόνο τοῦ Προκαθημένου τῆς καθ᾽ Ἑλλάδα Ἐκκλησίας.

*«Μνησθείη Κύριος ὁ Θεός*
*τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ»*

10

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Καισαριανή 28η Ἰανουαρίου 2014

Ἀθῆναι τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1963

Ἀξιότιμον
Κύριον Διευθυντήν
Ἐφημερίδος «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
Ἐνταῦθα

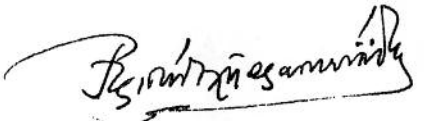
Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Ἔχω τήν τιμήν νά σᾶς ἀποστείλω ἐσωκλείστως, μικράν μου ἐπίκαιρον μελέτην ἐπί τοῦ θέματος τῆς δίκης τοῦ Ἰησοῦ. Τυγχάνων διάκονος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καί Πτυχιοῦχος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἐθεώρησα σκόπιμον νά ἀσχοληθῶ μέ τό ὡς ἄνω θέμα, τό ἁπτόμενον τῆς διττῆς μου ἰδιότητος.

Ἀναγινώσκων παιδιόθεν τήν ἐφημερίδα σας, ἐμόρφωσα τήν γνώμην ὅτι πολλήν ἀποδίδετε σημα-

σίαν εἰς θέματα θρησκευτικοῦ καί ἐκκλησιαστικοῦ καθόλου ἐνδιαφέροντος, διό καί ἔλαβον τό θάρρος νά σᾶς ἐσωκλείσω τήν μελέτη μου, μέ τήν θερμήν παράκλησιν, ἐφ᾽ ὅσον τήν εὑρίσκετε ἱκανοποιητικήν διά τό ἀναγνωστικόν σας κοινό, ὅπως τήν δημοσιεύσετε εἰς καιρόν εὔθετον.

Μετά πλείστης τιμῆς



Διάκονος Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης



Σημ. Ὑπηρετῶ ὡς στρατιωτικός Διάκ. παρά τῇ Σχολῇ Εὐελπίδων. Διακονῶ ἐν τῇ Ἐνορίᾳ Κοιμήσεως Θεοτόκου Π. Φαλήρου. Διαμένω ἐπί τῆς ὁδοῦ Στέντορος ἀρ. 4 ( Παγκράτι ). Τηλ. 715628.



# ΜΙΑ ΘΕΟΣΤΥΓΗΣ ΣΥΜΠΑΙΓΝΙΑ

## ( Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΚΑΤ' ΑΥΤΗΝ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ )

Τοῦ Διακόνου Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου
Πτυχ. Νομικῆς, φ. Θ.

Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι πρόβλημα. Πρόβλημα νομικόν ἀναγόμενον εἰς τό κατά πόσον ἐτηρήθησαν κατ' αὐτήν αἱ δικονομικαί διατάξεις τοῦ δικαίου τῆς ἐποχῆς, καί εἰς τό κατά πόσον ἡ ὑπό τοιαύτας συνθήκας ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις ἦτο ἔγκυρος καί ἐκτελεστή. Ἀποτελεῖ δέ ὡς ἐκ τούτου, θέμα ἐξόχου ἐνδιαφέροντος ἡ περί τό ὁποῖον, ἀπό τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, δημιουργηθεῖσα κίνησις, χαρακτηριστική. Παρά δέ τό γεγονός ὅτι ἤδη ἀπό τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1931[1] Ἰουδαϊκόν Δικαστήριον συνελθόν



1. Λ. Ἰ. Φιλιππίδου. Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξ ἀπόψεως παγκοσμίου καί πανθρησκειακῆς.

ἐν Ἱερουσαλήμ ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ DR. VELDEISSEL μετ᾽ ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως, διεκήρυξεν ἀθῷον τόν Ἰησοῦν, καί παρά τό ὅτι καί ἐσχάτως παρετηρήθη ποιά τις κίνησις[2] τῶν ἀπογόνων τῶν «θεοκτόνων» ἐκείνων Ἰουδαίων πρός ἀναψηλάφησιν τῆς δίκης καί ἀπόσεισιν πάσης εὐθύνης βαρυνούσης δίκην κατάρας καί ἀναθέματος σύμπαν τό γένος τῶν Ἑβραίων, αὕτη ἐξακολουθεῖ νά κεντρίζῃ τό ἐνδιαφέρον μας. Τό ὅλον δέ θέμα καθίσταται λίαν ἐπίκαιρον καί λόγῳ τῆς ἐπί θύραις μεγάλης τοῦ Πάσχα Ἑορτῆς, καθ᾽ ἥν οἱ Χριστιανοί καλούμεθα ὅπως νοερῶς «ἀναβῶμεν εἰς Ἱεροσόλυμα» καί παραστῶμεν μάρτυρες τῶν Σεπτῶν Παθῶν διά μίαν εἰσέτι φοράν: Τῆς προδοσίας, τῆς συλλήψεως, τῆς ἀνακρίσεως, τῆς φραγγελώσεως, τῆς ἀτίμου καταδίκης.

Νομικῶς ἐξεταζόμενα τά Πάθη, ἀποτελοῦν συνονθύλευμα παρανομιῶν καί παρατυπιῶν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς δίκης. Κατά κυριολεξίαν δέν πρόκειται περί δίκης ἀλλά περί δικαστικῆς παρῳδίας. Περί μιᾶς κατά συρροήν ἐγκληματικῆς δραστηριότητος βασιζομένης ἐπί τῆς, καταχθονίων καί κακοβούλων παραγόντων, οἰκτρᾶς συμπαιγνίας. Ὁ DUPIN[3]



2. Βλ. σχετ. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. Ἀπό τοῦ 1945 οἱ Ἑβραῖοι ἀναζητοῦντες τά αἴτια τοῦ ἀντισημιτισμοῦ, ἀποδίδουν ταῦτα εἰς τήν εὐθύνην των διά τήν θανάτωσιν τοῦ Ἰησοῦ.
3. Ν. Π. Δημητρακοπούλου Νομικαί ἐνασχολήσεις τ. 11 Ἀθῆναι 1912 σ. 159.

ἀσχοληθείς εἰδικῶς μέ τό θέμα τοῦτο ἐξ ἐπόψεως νομικῆς καί θεωρήσας τόν Ἰησοῦν ὡς κοινόν κατηγορούμενον, κατέληξεν ὡσαύτως εἰς τό συμπέρασμα ὅτι δέν ἐδικάσθη ἐπί τῇ βάσει τῶν ἰσχυουσῶν δικονομικῶν καί οὐσιαστικῶν διατάξεων, ὁ δέ γάλλος νομικός JACQUENOT ἐπιχειρήσας[4] καί οὗτος τό αὐτό πείραμα, κατέληξεν ὡσαύτως εἰς τό αὐτό συμπέρασμα, παρατηρήσας ὅτι αἱ λαβοῦσαι χώραν κατά τήν περίπτυστον δίκην παρανομίαι, καθιστοῦν τήν ἀπόφασίν του ἄκυρον. Ἐκ τούτων ἁπάντων εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ παρῳδία ἐκείνη ἀποτελεῖ κατάφωρον προσβολήν τοῦ πατρίου Δικαίου τῶν Ἑβραίων, ὡς καί τοῦ παρά Ρωμαίοις ἀκμαίου περί Δικαίου συναισθήματος. Πρός ἀπόδειξιν τούτου, εἶναι ἀνάγκη νά ἴδωμεν καί ἡμεῖς ἀπό σκοπιᾶς νομικῆς τά πραχθέντα, ἀντλοῦντες ἐκ μέν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τάς ἰσχυούσας τότε νομικάς διατάξεις, ἐκ δέ τῆς Κ. Δ. καί εἰδικώτερον ἐκ τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων τάς μεμαρτυρημένας παραβάσεις των.

Κατ᾽ ἀρχήν, βάσει τῶν Εὐαγγελικῶν περικοπῶν, ὁ Ἰησοῦς ἐδικάσθη ὑπό δύο Δικαστηρίων κατά δύο διακεκριμμένας διαδικασίας. Ζήτημα ἐγεννήθη, ἐπί τοῦ ἐάν πρόκειται περί μιᾶς δίκης κατά δύο στάδια, ἤ περί δύο δικῶν ἀνεξαρτήτων. Τινές[5] ὑπεστήριξαν



4. Λ. Ἰ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 586.

5. JEAN JUSTER:LES JUIFS DANS L' EMPIRE ROMAIN τ. II. PARIS 1914 σ. 135.

ὅτι δέν πρόκειται περί μιᾶς, ἀλλά περί δύο δικῶν αἵτινες δέν ἀφοροῦν εἰς τό αὐτό παράπτωμα. Ὀρθοτέρα ὅμως φαίνεται ἡ ἀντίθετος ἄποψις ἡ δεχομένη τήν ἐκδοχήν τῆς μιᾶς δίκης κατά δύο στάδια. Τοῦτο ἐξάγεται καί ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν Εὐαγγελίων, σαφῶς ὁμιλούντων περί ἁπλῆς ἐπικυρώσεως ἐκ μέρους τοῦ Πιλάτου, τῆς πρότερον ὑπό τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Δικαστηρίου, ἐπιβληθείσης ποινῆς, ἀλλά καί ἐκ τῆς μελέτης τῶν, κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην σχέσεων τοῦ ρωμαίου κατακτητοῦ πρός τόν κατακτηθέντα Ἰουδαϊκόν λαόν καί τήν πνευματικήν ἡγεσίαν του.

Οἱ ὑποστηρίζοντες τήν πρώτην ἄποψιν, στηρίζονται εἰς τό διαφορετικόν περιεχόμενον τοῦ κατηγορητηρίου εἰς τά δύο Δικαστήρια. Καί εἶναι μέν ἀληθές τοῦτο, πλήν ὅμως ἡ ἀλλαγή τῆς κατηγορίας καί ἡ μεταστροφή αὐτῆς ἀπό θρησκευτικῆς εἰς πολιτικήν ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ἦτο προϊόν τῆς στρεψοδίκου καί καταχθονίου διανοίας τῶν Ἰουδαίων, διιδόντων τήν στιγμήν ἐκείνην ναυάγιον τοῦ ὅλου σχεδίου των εἰς περίπτωσιν ἐμμονῆς εἰς μόνην τήν θρησκευτικήν κατηγορίαν. Ἑπομένως βασικῶς καί ἀρχικῶς μία ἦτο ἡ κατηγορία -θρησκευτικῆς μορφῆς- καί ταύτην θά ὑπεστήριζον καί ἐνώπιον τοῦ ρωμαίου Ἡγεμόνος, ἐάν τήν τελευταίαν στιγμήν δέν διεπίστουν τήν ἀδιαφορίαν του περί τάς ἐνδοεβραϊκάς θρησκευτικάς ἀντεγκλήσεις.



Διακριτέαι λοιπόν δύο διαδικασίαι: Ἡ μία λαμ-

βάνει χώραν ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου διά θρησκευτικά παραπτώματα καί ἐγκλήματα θρησκευτικοῦ δικαστηρίου τῶν Ἑβραίων, τοῦ Μ. Συνεδρίου, μέ κατηγορίαν θρησκευτικῆς μορφῆς, καί ἡ ἄλλη ἐνώπιον τοῦ ρωμαίου Ποντίου Πιλάτου μέ τελείως διαφορετικήν κατηγορίαν, πολιτικῆς φύσεως. Ἂς ἴδωμεν λοιπόν κεχωρισμένως καί δι᾽ ὀλίγων, ἑκατέραν τούτων.

## Α΄. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τόν κώδικα, ποινικόν καί δικονομικόν, ὡς καί τόν Ὀργανισμόν τῶν Δικαστηρίων, ἀπετέλει παρ᾽ Ἰουδαίοις ἡ Μωσαϊκή κυρίως νομοθεσία. Ἦτο ὁ «Νόμος» ὁ ὁποῖος διεῖπε λεπτομερειακῶς τήν κοινωνικήν ζωήν τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν περί τήν ἐκμάθησιν καί ἀποστήθισιν τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου ἐπεδείκνυον[6] καί θρησκευτικήν προσήλωσιν πρός τήρησιν αὐτῶν. Ποιητής τις τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀναφερόμενος εἰς ταύτην τήν προσήλωσιν, παραπονεῖται πικροχόλως λέγων: «Εἰθισμένοι νά περιφρονῶσι τούς ρωμαϊκούς νόμους δέν μανθάνουν καί δέν φοβοῦνται ἤ τό δίκαιον τοῦ Μωϋσέως»[7]. Μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι κα-



6. Β. Χ. Ἰωαννίδου Εἰσαγωγή εἰς τήν Κ. Διαθήκην Ἀθῆναι 1950 σ. 52.
7. Θ. Ρέϊναχ Ἱστορία τῶν Ἰσραηλιτῶν Κέρκυρα 1895 σ. 21.

τά τήν διάρκειαν τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ, κατηργήθη αὐστηρῶς πρός τιμωρίαν, σύν τοῖς ἄλλοις, καί ἡ «σπουδή τοῦ θείου νόμου»[8]. Ταῦτα πάντα μαρτυροῦν τήν μετά πάθους προσήλωσιν τῶν Ἰουδαίων εἰς τόν νόμον των. Τόν δέ νόμον τοῦτον ἀποτελεῖ βασικῶς μέν ἡ Πεντάτευχος[9] ἀργότερον δέ καί τά Προφητικά καί Ἱστορικά βιβλία τοῦ Ἰσραήλ[10]. Πρό τῆς Μωσαϊκῆς νομοθεσίας, ἡ δικαιοσύνη ἀπενέμετο βάσει προφορικῆς παραδόσεως. Ἀργότερον ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς ἐξέλεξε δικαστάς[11] οἵτινες καί Κριταί ὠνομάσθησαν.

Τόν Νόμον τοῦτον δέν ἔθιξαν ὥς φαίνεται οἱ Ρωμαῖοι. Παγία τακτική των ἦτο νά μή θίγουν τά ἐπιτόπια δίκαια τῶν ὑπό κυριαρχίαν λαῶν. Διό καί ἡ ρωμαϊκή ἐξουσία ἀσμένως παρεχώρησε θρησκευτικάς δικαιοδοσίας εἰς τά τοπικά θρησκευτικά Δικαστηρία τῶν Ἰουδαίων, διότι προφανῶς δέν ἐπεθύμει νά ἐμπλακῇ εἰς τάς ἐσωτερικάς των ἔριδας[12].

Ἕνεκα τῆς τακτικῆς ταύτης ὁ Ἀρχιερεύς εἶχεν ἐπί θεμάτων θρησκευτικῶν ὑπερτέραν ἁρμοδιότη-



8. Ἔνθ' ἀνωτ. σ. 16.
9. Μεθοδίου Κοντοστάνου Βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τ. Α΄ Ἀθῆναι 1933 σ. 210. Κατ' ἀρχήν αἱ 10 Ἐντολαί. Ἀργότερον ὑπό τοῦ Μωϋσέως ἀνεπτύχθησαν εἰς τό Δευτερονόμιον.
10. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 467.
11. Μεθοδίου Κοντοστάνου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 105.
12. JEAN JUSTER ἔνθ' ἀνωτ. σ. 146.

τα.[13] Ἦτο ἀπό τῶν Μακκαβαίων συγχρόνως ἀρχιερεύς καί Ἐθνάρχης[14]. Ἐπομένως τά θρησκευτικά ἐγκλήματα, ὑπήγοντο ὑπό τήν δικαιοδοσίαν τοῦ θρησκευτικοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἰουδαίων, ὡς καί τῶν λοιπῶν κατά τόπους θρησκευτικῶν δικαστηρίων.

Ταῦτα διεκρίνοντο εἰς Κατώτερα 7μελῆ ἤ 3μελῆ ἤ 1μελῆ, εἰς Ἀνώτερα 7μελῆ ἤ 23μελῆ καί εἰς 1 Ἀνώτατον[15]. Ἀνώτατον Δικαστήριον παρ᾽ Ἑβραῖοις ἐπέχον θέσιν Ἀκυρωτικοῦ, ἦτο τό λεγόμενον Μέγα Συνέδριον τό ἀποτελούμενον ἐξ 71 ἤ 72 μελῶν ἤ κατ᾽ ἄλλους ἐξ 120[16].

Τό Συνέδριον συνεκαλεῖτο εἰς ὡρισμένον τόπον καί ἐλειτούργει μόνον ἀπό τῆς Ἀνατολῆς μέχρι τῆς Δύσεως τοῦ ἡλίου[17] πλήν τῶν ἡμερῶν τῆς ἀργίας[18]. Ἀπόφασις καταδικαστική ἕνεκα κακουργήματος ἦτο ἄκυρος ἄν ἐξεδίδετο κατά τήν νύκτα[19].

Πρόδρομος τοῦ Συνεδρίου δύναται νά θεωρηθῇ ὁ θεσμός τῆς Συναγωγῆς τῶν 70 Πρεσβυτέρων[20]. Τό

13. JEAN JUSTER ἔνθ᾽ ἀνωτ. τ. ΙΙ σ. 398. «Ὁ Ἀρχιερεύς εἶχεν INSISTANCE JURIDICTIONNELLE SUPREME EN MATIERE RELIGIEUSE».
14. ἔνθ᾽ ἀνωτ. τ. Ι σ. 39.
15. Μ. Κοντοστάνου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 207.
16. Βλ. τάς διαφόρους ἀπόψεις εἰς Λ. Φιλιππίδου μν. ἔργ. σ. 443 ἑπ. καί Μ. Κοντοστάνου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 208.
17. Θ. Σπυροπούλου Ὁ Βίος καί ἡ Διδασκαλία τοῦ Ἰ. Χριστοῦ. Ἀθῆναι 1933 σ. 437, Μ. Κοντοστάνου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 208.
18. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 457.
19. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 526.
20. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 443.

Μ. Συνέδριον ἦτο κατά βάσιν θρησκευτικόν Συνέδριον[21] εἶχεν ὅμως καί καθαρῶς ποινικήν ἁρμοδιότητα ἐπί τῶν ἀδικημάτων τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ἦτο Σῶμα πολιτικόν, νομοθετικόν καί δικαστικόν[22]. Κατά τήν ἐποχήν τοῦ Αὐγούστου «ἀριστοκρατία μέν ἦν ἡ πολιτεία, τήν δέ προστασίαν τοῦ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς ἐπεπίστευντο» ( Ἰώσσηπος ΑΝΤ 20, 10, 5, 251)[23]. Ἀργότερον οἱ Ἡρωδιανοί ἀφῄρεσαν ἀπό τό Συνέδριον τήν ποινικήν του δικαιοδοσίαν, διά νά ἀναλάβουν αὐτοί τήν πάταξιν τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων[24]. Ἑπομένως κατά τήν ἐποχήν τοῦ Κυρίου, τό Μ. Συνέδριον ᾄσκει πλήν τῆς θρησκευτικῆς καί δικαστικήν (ποινικήν) ἐξουσίαν ἐπί τῶν ὁμοθρήσκων εἰς ὑποθέσεις ἀστικοῦ καί ποινικοῦ Δικαίου[25].

Τάς πολιτικῆς φύσεως ὑποθέσεις τάς σχετιζομένας δηλονότι μέ τήν ὕπαρξιν καί διατήρησιν τοῦ καθεστῶτος, εἶχεν ἀρχῆθεν ὑπαγάγει ὑπό τήν δικαιοδοσίαν της ἡ ρωμαϊκή ἀρχή, διά νά προφυλάξῃ τά νῶτα της ἐξ ἐνδεχομένων ἐπαναστάσεων, ἀναλαμβάνουσα ἡ ἴδια τήν ἰδίαν ἑαυτῆς προστασίαν[26]. Δηλ. αἱ τοπικαί ἀρχαί τῶν Ἰουδαίων ὑπό τήν ρωμαϊκήν



21. JEAN JUSTER ἔνθ' ἀνωτ. τ. ΙΙ σ. 132.
22. J. JUSTER ἔνθ' ἀνωτ. τ. Ι σ. 402.
23. ἔνθ' ἀνωτ. τ. ΙΙ σ. 132.
24. ἔνθ' ἀνωτ. τ. ΙΙ σ. 138.
25. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ ἀνωτ. σ. 396 καί J. JUSTER ἔνθ ἀνωτ. τ. ΙΙ σ. 149.
26. J. JUSTER ἔνθ ἀνωτ. τ. ΙΙ σ. 147.

κατοχήν, διετήρησαν τό δικαίωμα νά «συλλαμβάνουν, ἀνακρίνουν καί φυλακίζουν τούς ἰδίους ἐγκληματίας» δηλ. τούς ἑβραίους τούς μή ὄντας ἐνόχους πολιτικοῦ τινός ἀδικήματος, «κατά τά πάτρια ἔθη»[27]. Μετά τήν καταστροφήν τοῦ 70 μ. Χ ἀφῃρέθη ἡ ποινική δικαιοδοσία ἀπό τό Μ. Συνέδριον[28]. Ὁ μόνος περιορισμός τῆς δικαιοδοσίας του ὑπό τήν ρωμαϊκήν κατοχήν ἦτο ὅτι αὕτη ἐξετείνετο ἐπί μόνον τῶν Ἰουδαίων τῶν μή ὄντων ρωμαίων πολιτῶν, καί μόνον τῶν ἐν Παλαιστίνῃ[29]. Αἱ μεγάλαι αὗται δικαιοδοσίαι εἶχον ἀναγάγει τό Μ. Συνέδριον εἰς ὕψος καί περιωπήν, ἄν καί κατά τινα μαρτυρίαν τοῦ Ταλμούδ, ἐπί τῆς ἐποχῆς τοῦ Κυρίου «ἀπετέλει μίαν ὁμοσπονδίαν ἐξ ἀπιστούντων ἱερέων οἵτινες ἐξεμεταλλεύοντο τά ἱερά καί τά ὅσια»[30].

Μεγίστη ὑπάρχει ἀμφισβήτησις ὡς πρός τά ὅρια τῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Μ. Συνεδρίου, καί εἰδικώτερον ὡς πρός τήν εὐχέρειαν ἐπιβολῆς πάσης ποινῆς καί δή καί θανατικῆς. Αἱ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπιβαλλόμεναι ποιναί ἦσαν τό ἀνάθεμα, ἡ φυλάκισις, ἡ μαστίγωσις καί τό πρόστιμον[31].



27. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 394, 45.
28. Θ. Ρέϊναχ ἔνθ. ἀνωτ. σ. 21.
29. J. JUSTER ἔνθ ἀνωτ. τ. ΙΙ σ.145 καί Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 448, 449.
30. Θ. Σπυροπούλου ἔνθ ἀνωτ. σ.443.
31. J. JUSTER ἔνθ ἀνωτ. τ. ΙΙ σ. 159 ἑπ.

Ὡς πρός τήν θανατικήν ποινήν, ποικιλία ἀπόψεων ὑπάρχει. Βασικῶς 3 εἶναι αἱ ἐκδοχαί[32]: α) Ὅτι δέν ἠδύνατο νά ἐκδικάσῃ ὑπόθεσιν συνεπαγομένην τήν ποινήν τοῦ θανάτου. Ταύτην παρέπεμπεν εἰς τόν Ἔπαρχον. β) Ὅτι ἠδύνατο καί νά ἐπιβάλῃ καί νά ἐκτελέσῃ τήν θανατικήν ποινήν καί γ) ὅτι ἠδύνατο μέν νά ἐπιβάλῃ τήν ὡς ἄνω ποινήν, ἀλλά πρός ἐκτέλεσίν της ἀπῃτεῖτο ἡ ἐπικύρωσις τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς.

Ἀρκετοί ἐρευνηταί τάσσονται ὑπέρ τῆς πρώτης ἀπόψεως. Οὕτως ὁ Τζ. Παπίνι[33] ἰσχυρίζεται ὅτι «τό δικαίωμα τοῦ θανάτου δέν ἀνῆκεν» εἰς τό Συνέδριον τήν ἐποχήν τῆς ρωμαϊκῆς κατοχῆς. Ὁ δέ Ἰώσσηπος μαρτυρεῖ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι διετήρησαν τό δικαίωμα τοῦ κρίνειν «κατά τά πάτρια ἔθη» πλήν τοῦ δικαιώματος τοῦ κτείνειν, ἐπιφυλαχθέντος τῷ Ρωμαίῳ Ἐπάρχῳ[34]. Ἡ μαρτυρία τοῦ Σπυροπούλου[35] ὅτι τό Συνέδριον «οὐδεμίαν δύναμιν εἶχε νά ἐπιβάλῃ τήν ποινήν τοῦ θανάτου» φαίνεται μᾶλλον κακῶς διατετυπωμένη, ἀντιφάσκουσα πρός τήν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον, καί ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι διατυπουμένην γνώμην ὅτι «ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Ρωμαϊκῆς ἀρχῆς, οὐδεμία θα-



32. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 448-449.
33. Τζ. Παπίνι Ἱστορία τοῦ Χριστοῦ (Μετ. Β. Μουστάκη) Ἀθῆναι σ. 222,
34 Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 394.
35. Θ. Σπυροπούλου ἔνθ ἀνωτ. 437.

νατική ποινή ἠδύνατο νά ἐκτελεσθῇ»[36]. Αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἔννοιαν ἔχει καί τό «παρ᾽ ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα» (Ἰωάν. 8.31), τῶν Ἰουδαίων πρός τόν Πιλάτον. Ἑπομένως τό «ἐπιβάλῃ» μᾶλλον θεωρητέον ὡς «ἐκτελέσῃ». Ὑπέρ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τάσσεται καί ὁ διακεκριμένος νομομαθής καί πολιτικός Ν. Δημητρακόπουλος[37] ὑποστηρίζων ὅτι οἱ ρωμαῖοι διετήρουν δι᾽ ἑαυτούς τό δικαίωμα τοῦ δικάζειν περί θανατικῶν ποινῶν εἰς τάς ὑπ᾽ αὐτῶν κατεχομένας χώρας, ὡς «ἰδιάζον προσόν τῆς ἑαυτῶν κυριαρχίας».

Οἱ ὑπέρ τῆς δευτέρας ἀπόψεως, προσάγουσιν ἐπιχειρήματα ἔκ τε τῆς Γραφῆς καί τῆς Ἱστορίας. Οὕτω πληροφορίαι ἀπό Ταλμούδ, Φίλωνα καί Ἰώσσηπον, δίδουν ἐξουσίαν εἰς τό Συνέδριον καί νά ἐπιβάλλῃ καί νά ἐκτελῇ θανατικάς ποινάς. Ἐκ δέ τῆς Γραφῆς προσάγεται τό παράδειγμα τοῦ λιθοβολισμοῦ τοῦ Πρωτομάρτυρος καί Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου ὡς καί τοῦ θανάτου τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, τελειωθέντων ὡς γνωστόν διά χειρῶν τῶν Ἑβραίων. Εἰς τάς περιπτώσεις ὅμως ταύτας καί ἰδιαιτέρως τήν τοῦ Στεφάνου, ἀντιλέγεται ὅτι ἐπρόκειτο περί παρανόμου ἐνεργείας τῶν Ἰουδαίων καί



36. Θ. Σπυροπούλου ἔνθ ἀνωτ. σ. 437.
37. Ν. Δημητρακοπούλου ἔνθ ἀνωτ.σ. 162.

δή τῶν Φαρισαίων προελθόντων εἰς σφετερισμόν ἀλλοτρίου δικαιώματος[38].

Ὀρθοτέρα φαίνεται ἡ τρίτη ἄποψις. Κατ' αὐτήν ἠδύνατο τό Συνέδριον νά ἐπιβάλῃ μέν θανατικήν ποινήν, δέν ἠδύνατο ὅμως νά τήν ἐκτελέσῃ ἄνευ ἐπικυρώσεως τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς κατοχῆς, τοῦ ρωμαίου δηλονότι PROCURATOR[39]. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καί ἐκ τῆς πορείας τῆς δίκης τοῦ Ἰησοῦ. Εἶναι ἀδύνατον νά ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τόν Πιλάτον ὡδήγησαν τόν Κύριον ὄχι διά νά ἐπικυρώσῃ τήν πρότερον ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἵνα μέ τήν ἐκ προτέρου ἕτοιμον, πολιτικῆς φύσεως κατηγορίαν, ἐπιτύχουν τήν σταύρωσιν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἁρμοδία διά τήν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καί διά τήν ἀπαγγελίαν τοιαύτης κατηγορίας θά ἦτο μόνη ἡ ρωμαϊκή ἀρχή, οἱ δέ Ἰουδαῖοι θά ἐθεωροῦντο ἀντιποιούμενοι ξένην ἀρχήν.

Ἐπίσης ἀπηγορεύετο νά ἐκδοθῇ αὐθημερόν καταδικαστική ἀπόφασις, μόνον ἀθῳοτική ἐπετρέπετο. Καταδικαστική τήν ἑπομένην[40].

24 Βασικαί Ἀρχαί τῆς Δικονομίας τῶν Ἰουδαίων, ἦσαν:

α) Ἡ ἀρχή τῆς Δημοσιότητος τῶν συζητήσεων

38. Θ. Σπυροπούλου ἔνθ ἀνωτ. σ. 437.
39. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ ἀνωτ. σ. 396.
40. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ ἀνωτ. σ. 458.

(Ἐξόδ. 18,13). Τοῦτο ἀπετέλει θεμελιώδη ὅρον[41] τῆς διαδικασίας.

β) Τό δικαίωμα τοῦ κατηγορουμένου πρός ὑπεράσπισίν του (Δευτερ. 25, 1, Βασιλ. Γ΄ 3, 17-22).

γ) Τό ἀνεπίτρεπτον τῆς εἰς μόνον τήν ὁμολογίαν τοῦ κατηγορουμένου στηρίξεως τῆς κατηγορίας (Ἐξόδ. 23, 1).[42]

δ) Τό ἀπαραίτητον τῆς μαρτυρικῆς καταθέσεως πρός στήριξιν πάσης κατηγορίας. Πᾶσα κατηγορία ἔδει νά στηρίζεται ἐπί τῆς καταθέσεως 2-3 μαρτύρων (Δευτερ. 19. 15) προκειμένου δέ νά ἐπιβληθῇ ἡ θανατική ποινή, αἱ ὡς ἄνω μαρτυρίαι ἔδει νά εἶναι «ἴσαι»[43] δηλ. νά συμφωνῶσι μετ᾽ ἀλλήλων μέχρι καί τῶν λεπτομερειῶν.

Ἡ ἐν συνεχείᾳ ἔκθεσις τῶν γεγονότων τῆς δίκης ἐκείνης θά ἀποδείξῃ ὅτι οὐδεμία ἐκ τῶν βασικῶν τούτων δικονομικῶν ἀρχῶν ἐτηρήθη κατ᾽ αὐτήν.

Καί ἤδη μετά τά γενικά ταῦτα, ἄς εἰσέλθωμεν εἰς τήν διερεύνησιν τῶν σπουδαίων γεγονότων, κατ᾽ ἀρχήν μέν τῆς θρησκευτικῆς καί ἀκολούθως τῆς ρωμαϊκῆς διαδικασίας.

Ἡ λεγομένη θρησκευτική δίκη τοῦ Ἰησοῦ, περι-



41. Μ. Κοντοστάνου μνημ. ἔργ. σ. 208. Κ. Σ. Παπαδοπούλου Τό χρονικόν τῆς δίκης τοῦ Ἰησοῦ ἐν ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 22-4-1962.
42. Κ. Σ. Παπαδοπούλου ἔνθ ἀνωτ.
43. Κ. Σ. Παπαδοπούλου ἔνθ ἀνωτ.

λαμβάνει τρεῖς φάσεις: α) τήν ἐνώπιον τοῦ Ἄννα, β) τήν ἐνώπιον τοῦ Καϊάφα τῇ παρουσίᾳ τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου καί γ) τήν ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ Συνεδρίου συγκληθέντος ἐκ νέου τήν πρωΐαν τῆς Μ. Παρασκευῆς.

Καί ἀναλυτικώτερον:

α) Ἡ ἐνώπιον τοῦ Ἄννα διαδικασία

Συλληφθείς ὁ Ἰησοῦς, τό ἑσπέρας τῆς Μ. Πέμπτης 13 Νισάν[44] ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ, ἄγεται ἐνώπιον τοῦ πρώην Ἀρχιερέως Ἄννα.

Συναφές εἶναι τό ζήτημα τοῦ νομίμου ἤ μή τῆς συλλήψεως τοῦ Ἰησοῦ. Ὡς γνωστόν ὁ Κύριος συνελήφθη ὑπό συρφετοῦ ὄχλου καί ἐν πάσῃ μυστικότητι. Ἡ ἀπό νομικῆς σκοπιᾶς ἔρευνα τοῦ θέματος, ἐδημιούργησε καί ἐνταῦθα πληθύν ἀπόψεων ἐν πολλοῖς ἀλληλοσυγκρουομένων. Βασικῶς δύο γνῶμαι διετυπώθησαν: κατά τήν μίαν ἡ σύλληψις διενεργήθη νομίμως κατά τήν δέ τήν ἑτέραν παρανόμως.

Οἱ συνηγοροῦντες ὑπέρ τοῦ νομίμου τῆς συλλήψεως προσάγουν ὡς ἐπιχείρημα τήν συμμετοχήν εἰς τό πλῆθος ἐκεῖνο τῶν συλλαβόντων τόν Κύριον, καί τμήματος ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, σπεῖρας καί μάλιστα ὑπό χιλίαρχον[45]. Ἄν λέγουν ἡ σύλληψις διενερ-



44. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 525.
45. Ἰωάν. 18, 12.

γεῖτο παρανόμως, δέν θά ἦτο ποτέ δυνατόν ἐπίσημος ρωμαϊκός στρατός νά συμμετάσχῃ εἰς τοιαύτην παρανομίαν. Τό ἐπιχείρημα τοῦτο ἔδωκε ἀφορμήν εἰς τήν ἔρευναν ἀφ᾽ ἑνός μέν κατά πόσον συμμετέσχε ρωμαϊκή σπεῖρα εἰς τήν σύλληψιν καί ἀφ᾽ ἑτέρου ἐάν τελικῶς μετέσχε ὑπό ποίαν ἰδιότητα παρέστη.

Περί τοῦ κατά πόσον παρέστη ρωμαϊκή σπεῖρα κατά τήν σύλληψιν τοῦ Κυρίου, διετυπώθησαν ἀντιφατικαί γνῶμαι. Κατά μίαν ἐκδοχήν[46] ἡ ὑπό τήν ὀνομασίαν «σπεῖρα» ρωμαϊκή φρουρά, ἦτο μέν ὁμάς ρωμαίων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ὅμως εἶχον ἀποσπασθῇ τῆς ρωμαϊκῆς διοικήσεως καί εἶχον τιμητικῶς παραχωρηθῇ εἰς τόν Ἀρχιερέα διά τήν φύλαξιν, προστασίαν, καί ἀνάγκας του[47]. Ἐπομένως ἐπρόκειτο μέν περί στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ὅμως, ὄντες εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀρχιερέως, ἀπετέλουν οἱονεί μισθοφόρους αὐτοῦ, εὐνοουμένους, καί κατά φυσικόν λόγον φροντίζοντας πῶς ἀρέσωσι τῷ Ἀρχιερεῖ. Δέν δυνάμεθα νά ἀποκλείσωμεν τήν ἄποψιν ταύτην ὑπέρ ἧς συνηγορεῖ καί τό γεγονός ὅτι ἡ λατρεία τῶν Ἰουδαίων ἐπί ρωμαϊκῆς κατοχῆς, δέν ἦτο μόνον ἀνεκτή ἀλλ᾽ ἐτέλει καί ὑπό κρατικήν προστασίαν «αὐστηρῶς



46. Κ. Σ. Παπαδοπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 24-4-1962.
47. Πρβλ. καί FRANCOIS MAURIAC ἐν "Ὁ Βίος τοῦ Χριστοῦ" (μετ. Τ. Μπάρλα σ. 163: «ἡ σπεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως».

δρῶσαν»[48] ὥστε νά μή φαίνηται περίεργος ἡ τιμητική παραχώρησις ἐκ μέρους τῆς ρωμαϊκῆς Διοικήσεως, φρουρᾶς εἰς τόν Ἀρχιερέα, ἥν καί ἐχρησιμοποίησεν ἐκεῖνος κατά τήν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ. Ὑπέρ τῆς γνώμης ταύτης ὡσαύτως συνηγορεῖ καί τό «ἔχετε κουστωδίαν» τοῦ Πιλάτου πρός τούς Ἰουδαίους ὅτε ἐζήτησαν τήν φρούρησιν τοῦ Τάφου.

Κατ᾽ ἄλλην ἐκδοχήν[49] οἱ Ἑβραῖοι προκειμένης τῆς συλλήψεως τοῦ Ἰησοῦ, ἦλθον εἰς συνεννόησιν μετά τοῦ Πιλάτου, ὅστις λαβών γνῶσιν τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς κατηγορίας, παρεχώρησεν τήν σπεῖραν πρός σύλληψιν. Εἶναι φανερόν ὅτι διά νά ἐπιτύχουν τοῦτο οἱ Γραμματεῖς, παρέστησαν τόν Ἰησοῦν ὡς ἐπικίνδυνον διά τήν δημοσίαν τάξιν. Τήν γνώμην ταύτην δικαιολογεῖ καί ἡ ἄποψις ὅτι ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἀπόλυσις τοῦ Βαραββᾶ ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ Πιλάτου, εἶναι εὔκολον νά συμπεράνωμεν ὅτι ἡ σύλληψις τοῦ Ἰησοῦ ἐγένετο μέν ὑπό τῶν Ἑβραίων ἀλλά τῇ ἐγκρίσει τοῦ

48. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 397. Πολλῶν προνομίων ἀπήλαυνεν ὁ Ἀρχιερεύς ἐκ μέρους τῶν Ρωμαίων. Ὁ Καῖσαρ τοῦ ἔδωκεν ἐξουσίαν ὥστε «ἄντε μεταξύ γένηταί τις συζήτησις περί τῆς Ἰουδαίων ἀγωγῆς... κρίσιν γίνεσθαι» (J. JUSTER ἔνθ᾽ ἀνωτ. τ. Ι σ. 392). Ἐπίσης τό πρόσωπόν του ἐθεωρεῖτο ἱερόν προστατευόμενον ὡς ἐκ τούτου ἐκ τοῦ νόμου. Πᾶσα προσβολή ἐναντίον του ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς. (J. JUSTER ἔνθ᾽ ἀνωτ. τ. Ι σ. 396).

49. Τήν ἐκδοχήν ταύτην ὑποστηρίζει ὁ Καθηγητής Λ. Φιλιππίδης ἐν τῷ ἀνωτ. μνην. ἔργῳ του καί ἐν σ. 451.

Πιλάτου[50]. Ἀλλά ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δέν ἐξηγεῖται πῶς ὁ Ἡγεμών ἐμφανίζεται, κατά τήν ἐνώπιόν του διαδικασίαν ἀργότερον, ὡς μή γνωρίζων τι περί τῆς κατηγορίας καί ζητεῖ νά πληροφορηθῇ τό πρῶτον τότε περί αὐτῆς: «Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατά τοῦ ἀνθρώπου τούτου» (Ἰωάν. 18, 29).

Ἧττον πειστική φαίνεται ἄλλη γνώμη ὑποστηρίζουσα ὅτι οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι ἦσαν «ὑπηρέτες καί πορτιέρηδες τοῦ Ναοῦ, πού εἶχαν ντυθεῖ γρήγορα κι᾽ ὅπως-ὅπως στρατιωτικές στολές»[51]. Τοῦτο θά ἀπετέλει δεινήν ὕβριν κατά τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, καί θά συνέθετε τήν ἀντικειμενικήν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀντιποιήσεως τῆς ἀρχῆς, ἐπισῦρον καί τάς νομίμους συνεπείας. Δέν θά ἔμενεν ἀτιμώρητος μία τοιαύτη ἐνέργεια, γνωστή γιγνομένη ἔστω καί ἐκ τῶν ὑστέρων. Ἡ γνώμη αὕτη δέν δέχεται συμμετοχήν τοῦ Πιλάτου εἰς τήν σύλληψιν. Ἄλλωστε δέν ἦτο ἀπαραίτητον νά λάβῃ γνῶσιν ἡ ἀρχή, διότι τό Συνέδριον εἶχεν ἁρμοδιότητα νά προβαίνῃ εἰς συλλήψεις δι᾽ ἐγκλήματα θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος, ἄνευ γνώσεως τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς[52].



Κατ᾽ ἄλλην, πλέον εὐλογοφανῆ ἄποψιν, οἱ συμ-

50. Βλ. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ. ἀνωτ. 451.
51. Τζ. Παπίνι ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 208.
52. Πρβλ. καί Δευτερον. κα΄ 18-21 καί κβ΄ 13-19. Μεθοδ. Κοντοστάνου ἔνθ. ἀνωτ. σ. 209.

μετέχοντες στρατιῶται ἀπετέλουν τήν φρουράν τοῦ παρακειμένου πύργου Ἀντωνίας. Εἰς τόν πύργον τοῦτον ἤδρευεν «κοόρτις» ὑπό χιλίαρχον[53] ἡ ὁποία εἰς περιπτώσεις συλλήψεώς τινος διά θρησκευτικόν ἀδίκημα, ἐτίθετο εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Ἀρχιερέως[54]. Ἑπομένως ἡ θλιβερά ἐκείνη συνοδεία ἀπετελεῖτο ἐξ ὄχλου, ἐκ μελῶν τινων τοῦ Συνεδρίου καί ἐκ Ρωμαίων στρατιωτῶν τοῦ πύργου Ἀντωνίας μετά τοῦ χιλιάρχου αὐτῶν[55].

Πάντως ὅπως ποτ' ἄν ᾖ, γεγονός εἶναι ὅτι οἱ συμμετασχόντες ρωμαῖοι στρατιῶται, δέν συμμετέσχον ἐξ ὀνόματος τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς, ἀλλ' «ὡς βοηθητικοί παράγοντες τοῦ διά θρησκευτικήν κατηγορίαν ἐντειλαμένου τήν σύλληψιν Συνεδρίου»[56].

Ἀλλά καί παρά τήν συμμετοχήν ἤ μή τῆς ρωμαϊκῆς σπεῖρας, ἡ σύλληψις τοῦ Κυρίου παραμένει παράνομος, ὡς ἐνεργηθεῖσα ἄνευ ἐντάλματος συλλήψεως διά συγκεκριμένον περιστατικόν[57]. Τοιοῦτο ἔνταλμα δέν εἶχεν ἐκδοθῇ ὑπό τοῦ Συνεδρίου. Τοῦτο δίς εἶχε συνέλθει πρό τῆς συλλήψεως τοῦ Ἰησοῦ. Τό ἑσπέρας τῆς Τρίτης ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Καϊάφα ὅλως ἀνεπισήμως. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καί ἐκ τῆς

30

53. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ. ἀνωτ. σ. 394.
54. Μ. Κοντοστάνου ἔνθ. ἀνωτ. σ. 209.
55. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 209.
56. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 542.
57. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 530.

παρουσίας κατά τήν συνεδρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φρουρᾶς τοῦ ναοῦ ὡς καί ἄλλων ἀξιωματούχων[58]. Εἰς τό Συνέδριον τοῦτο προσῆλθεν ὁ Ἰούδας διά νά προσφέρῃ τήν κατάπτυστον προσφοράν του. Ἀκολούθως τό Συνέδριον εὑρίσκεται συνηγμένον καί τό ἑσπέρας τῆς Μ. Πέμπτης ὀλίγον δηλ. πρό τῆς συλλήψεως. Εἰς τοῦτο πορεύεται ὁ Ἰούδας ἀναχωρήσας ἐκ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Καί εἰς τάς δύο περιπτώσεις, αἱ συνεδριάσεις εἶναι παράνομοι ὡς λαβοῦσαι χώραν μετά τήν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐπομένως ἄκυρα καί τά τυχόν κατ᾽ αὐτάς ἐκδοθέντα ἐντάλματα συλλήψεως, ἄν καί οὐδαμοῦ διαφαίνεται ὅτι βάσει τοιούτου ἐντάλματος διενεργήθη ἡ σύλληψις. Τοῦτο ὑπηνίχθη ὁ Κύριος κατά τήν στιγμήν τῆς συλλήψεώς Του ἀντιμετωπίσας αὐτήν ὡς «προεσκηνοθετημένην τῇ συνεργασίᾳ τῶν Ἰουδαίων»[59].

Ἔπειτα ἐάν ἡ σύλληψις ἐγίνετο νομίμως, δέν θά ὑπῆρχε λόγος νά ἐκτελεσθῇ νύκτωρ, «ἄτερ ὄχλου», μετά μυρίων προφυλάξεων καί ὑπό τήν προστασίαν τοῦ σκότους. «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τό φῶς...». Κατά τινας[60] καί ἡ μή τιμωρία τοῦ χειροδικήσαντος Πέτρου οὗτινος ἡ πρᾶξις ὑπό ἄλλας συνθήκας θά ἐθεωρεῖτο ἀντίστασις κατά τῆς ἀρχῆς,



58. Λουκ. 22, 4 Βλ. ἐν Θ. Σταυρουπούλου ἔνθ. ἀνωτ. σ. 406.
59. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 530.
60. Τήν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζει ὁ Κ. Σ. Παπαδόπουλος ἐν ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 24-4-1962.

συνηγορεῖ ὑπέρ τοῦ παρανόμου τῆς ὅλης νυκτερινῆς ἐκείνης ἐκστρατείας τοῦ ὄχλου ἐκείνου, τῶν ἐπί κεφαλῆς αὐτοῦ μή βουληθέντων νά δώσωσι συνέχειαν εἰς τό ἐπεισόδιον, διά νά μή ἔλθῃ εἰς φῶς καί ἡ παράνομος ἐνέργειά των.

Παρανόμως λοιπόν συλληφθείς ὁ Κύριος, ἄγεται ἐνώπιον τοῦ Ἄννα, παρά τοῦ ὁποίου παρανόμως ἀνακρίνεται.

Ὁ Ἄννας δέν ἦτο κανονικός Ἀρχιερεύς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. Ἑπομένως οὐδεμίαν ἁρμοδιότητα εἶχεν ὄχι μόνον νά ἀνακρίνῃ τόν Κύριον[61], ἀλλ᾽ οὐδέ κἄν νά ἀναμειχθῇ εἰς τήν ὅλην ὑπόθεσιν. Παρά ταῦτα ἦτο ὡς φαίνεται ἡ ψυχή τῆς ὅλης δραστηριότητος τῶν Φαρισαίων. Ὑπό τῶν ἱστορικῶν χαρακτηρίζεται ὡς «πανοῦργος», τυραννικός καί φιλόκοσμος Σαδουκκαῖος, χαμερποῦς κακίας καί πονηρίας»[62]. Διά τοῦτο καί ἔλαβεν ἐνεργόν μέρος εἰς τήν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπόδειξις ὅτι εἰς αὐτόν πρῶτον ὡδήγησαν τόν Ἰησοῦ καί ὄχι εἰς τόν Καϊάφαν. Ἐξ ὅλης δέ τῆς ἀφηγήσεως τῆς ἐνώπιόν του διαδικασίας, διαφαίνεται καί ἡ μεροληπτική καί δόλια στάσις του ἔναντι τοῦ ὑπό κατηγορίαν Ἰησοῦ. Δέν τιμωρεῖ τόν ἀσεβῶς καί ἀπρεπῶς χειροδικήσαντα δοῦλον τόν δόντα ράπισμα εἰς τόν Κύριον ἀλλά ἀνέχεται τοῦτον. Ἀναρμόδιος ἀνα-



61. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 444.
62. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 442.

κριτής, μεροληπτικός κριτής ὁ ὕπουλος ἐκεῖνος γέρων, παρά τό βαθύ γῆρας του, ἐπείγεται νά ἴδῃ τό θῦμα του βοράν τῶν ὀνύχων του. Ἀλλά καί ἄν ὑποτεθῇ ὅτι ἁρμοδίως ἀνακρίνει, καί πάλιν παρανομεῖ, ἐνεργῶν διαδικαστικήν πρᾶξιν ἐν καιρῷ νυκτός[63].

Ἀπελπισθείς πρό τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου καί τοῦ σθένους τοῦ Ἰησοῦ, στέλλει Τοῦτον εἰς τόν Καϊάφαν, ὁ ὁποῖος ἦτο καί ὁ κανονικός Ἀρχιερεύς τοῦ ἐνιαυτοῦ.

β) Ἡ ἐνώπιον τοῦ Καϊάφα καί τοῦ Συνεδρίου διαδικασία.

Ὁ Καϊάφας συγκαλέσας νύκτωρ τό Συνέδριον ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ἀρχίζει τήν ἀνάκρισιν, ἐκ νέου. Εἶναι νύξ τῆς Μ. Πέμπτης πρός τήν Μ. Παρασκευήν.

Τό διαρκούσης τῆς νυκτός συγκληθέν Συνέδριον, εἶναι ὡς ἐκ τούτου παράνομον. Ἐπί πλέον δέν συνεδριάζει εἰς τόν καθορισμένον τόπον, ἀλλ᾽ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀρχιερέως, διαπράττον οὕτω καί νέαν παρανομίαν[64]. Ἐκ τῶν 71 μελῶν αὐτοῦ, ἀπῃτεῖτο ἡ παρουσία τοὐλάχιστον 23 πρός ἐπίτευξιν ἀπαρτίας[65]. Ἀλλ᾽ οὐδαμοῦ διαφαίνεται ὅτι αὕτη εἶχεν ἐπιτευχθῇ[66]. Ἐπί πλέον κατά μαρτυρίαν τοῦ Ἰωσσήπου, προκει-



63. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 444.
64. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 445. Λ. Φιλιππίδου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 458.
65. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 445-446.
66. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 438.

μένου νά συγκληθῇ τό Συνέδριον ἀπῃτεῖτο ἄδεια τοῦ ρωμαίου Ἐπιτρόπου[67] ἥτις πάλιν οὐδαμοῦ φαίνεται δοθεῖσα. Ἑπομένως καί ὡς ἐκ τούτου παρανόμως συνεδριάζει τό Συνέδριον.

Ἀλλά καί ἄν ἀκόμα γίνῃ δεκτόν ὅτι νομίμως συνεδριάζει, νομίμως συγκληθέν, ὅμως ἡ ἐνώπιόν του διαδικασία βρίθει παρανομιῶν καί παρατυπιῶν. Οὕτω παραβιάζεται ἡ ἀρχή τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ κατηγορουμένου μή κληθέντων μαρτύρων ὑπερασπίσεως. Ἀπ᾽ ἐναντίας μεγάλη σπουδή ἐπιδεικνύεται πρός ἀνεύρεσιν, κατά τήν στιγμήν ἐκείνην μαρτύρων κατηγορίας, καί τούτων εἰς οὐδέν ἰσχυσάντων, ψευδομαρτύρων. Κανονικῶς θά ἔπρεπε νά προϋπῆρχον αἱ μαρτυρικαί καταθέσεις[68]. Ἀλλά καί τῶν παρελαυνόντων μαρτύρων, παραποιοῦνται αἱ καταθέσεις, ἴσως διά νά ἀποδείξουν τήν φιλαλήθειάν των οἱ σκληροτράχηλοι ἐκεῖνοι δικασταί, ἥν ὡς βασικόν προσόν ἀπῄτει παρ᾽ αὐτῶν ὁ Νόμος![69] (Ἐξόδ. 18, 21 23, 6-8 Λευιτ. 24, 22 Δευτερον. 1 16 17).

Ἀκόμη ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τῶν Εὐαγγελίων, φαίνεται ὅτι ἡ ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τούτου διαδικασία, διεξήχθη κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, μέ κατάφωρον παραβίασιν τῆς ἀρχῆς τῆς δημοσιότητος. Τοῦτο



67. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 529.
68. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 529 ἑπ.
69. Μ. Κοντοστάνου ἔνθ᾽ ἀνωτ. 208.

ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς δυσκολίας μεθ᾽ ἧς κατώρθωσε νά εἰσέλθῃ εἰς μόνον τόν πυλῶνα ὁ Ἰωάννης ὡς γνωστός τῆς θυρωροῦ, καί μετά μυρίων βασάνων ἠδυνήθη νά εἰσαγάγῃ ἐκεῖσε καί τόν Πέτρον. Ἐάν ἡ εἴσοδος ἦτο ἐλευθέρα, πᾶς τις θά ἠδύνατο, ὄχι εἰς τόν πυλῶνα, ἀλλά καί εἰς αὐτήν τήν αἴθουσαν συνεδριάσεων νά εἰσέλθῃ καί νά παρακολουθήσῃ.

Μάρτυρες λοιπόν ὑπερασπίσεως δέν καλοῦνται, ἀφαιρουμένου τοῦ δικαίωματος τοῦ κατηγορουμένου ὅπως δι᾽ αὐτῶν ὑπερασπίσῃ Ἑαυτόν. Ἀπ᾽ ἀπεναντίας ψευδομάρτυρες ἐπιστρατεύονται ἵνα συνεργήσωσιν εἰς τήν καταδίκην τοῦ Ἀθῴου. Ἀρχαί δικονομικαί παραβιάζονται: ἀρχή δημοσιότητος, ἀρχή καλῇ τῇ πίστει διεξαγωγῆς τῆς δίκης (Οὐ πορεύσει δόλῳ ἐν τῷ ἔθνει σου. Λευιτ. ιθ΄ 16), ἀρχή τῆς ἐπί μαρτυρικῆς καταθέσεως μαρτύρων στηρίξεως τῆς καταδίκης. Τέλος δέ λαμβάνεται ἡ ἀπόφασις ὅλως παρανόμως ἐπί τῇ βάσει καί μόνης τῆς ὁμολογίας τοῦ κατηγορουμένου. Διότι διιδών ὁ Καϊάφας ὅτι δέν ἦτο δυνατόν νά στηριχθῇ κατηγορία οὔτε εἰς μάρτυρας οὔτε εἰς ψευδομάρτυρας, μετέρχεται τό ἔσχατον, ἐπικίνδυνον, ἀνήθικον, παράνομον καί ἀπηγορευμένον μέσον τῆς ὁμολογίας τοῦ κατηγορουμένου, ἥν ἐπιζητεῖ δι᾽ ὅρκου φρικτοῦ. Καί ὅταν ὁ Κύριος προκαλούμενος ὁμολογῇ Ἑαυτόν Υἱόν Θεοῦ, τότε ἐκεῖνος, δι᾽ ἐντυπωσιακῆς χειρονομίας, στηριζόμενος εἰς μόνην τήν ὁμολογίαν

ταύτην, προκαλεῖ τούς παρόντας νά ἀποφασίσουν. Καί ἐκεῖνοι ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ, ἤ μᾶλλον βεβαρημένῃ καί πεπωρωμένῃ τῇ ψυχῇ διά βοῆς ἐπιβάλλουν τήν θανατικήν ποινήν. Καί τοῦτο παρά τήν φειδωλότητα ἥν ὁ Νόμος ἐπεδείκνυε προκειμένης θανατικῆς ποινῆς[70]. Οὐδαμοῦ δέ τοῦ Νόμου ἀπαντᾷ ὁ ὅρκος ὡς ἀποδεικτικόν μέσον[71].

Αἱ συνεχεῖς παρανομίαι τοῦ Συνεδρίου τούτου εἶναι προφανεῖς.

γ) Ἡ ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου, συγκληθέντος ἐκ νέου, νομίμως διαδικασία.

Ταῦτα συνέβαινον καθ' ὅλην τήν νύκτα τῆς Μ. Πέμπτης πρός τήν Μ. Παρασκευήν. Ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου τῆς νέας ἡμέρας συνέρχεται ἐκ νέου τό Συνέδριον, προφανῶς διά νά νομιμοποιήσῃ τήν παρανόμως ληφθεῖσαν κατά τήν νύκταν ἀπόφασιν. Ἦτο

70. Σπανίως τά Δικαστήρια κατεδίκαζον εἰς θάνατον. Τό Δικαστήριον τό ὁποῖον ἀνά 7ετίαν ἅπαξ κατεδίκαζέ τινα εἰς θάνατον, ὠνομάζετο αἱμοσταγές. Ἡ ψηφοφορία ἀνεβάλλετο διά τήν τρίτην ἡμέραν, τῶν δικαστῶν ἐν τῷ μεταξύ διαστήματι νηστευόντων καί ἀσκουμένων. Ὅσοι δικασταί εἶχον κατά τήν πρώτην ψηφοφορίαν ταχθῇ ὑπέρ τοῦ κατηγορουμένου, κατά τήν δευτέραν δέν ἐδικαιοῦντο νά ἀλλάξουν γνώμην. Ἀντιθέτως οἱ κατά τήν πρώτην ψηφοφορίαν καταδικάσαντες αὐτόν, ἠδύναντο νά τόν ἀπαλλάξουν τώρα. Πλείονας περί τοῦ θέματος πληροφορίας ἴδε: Εὐαγγέλου Μήτση «Χριστός καί Ἐκκλησία» 2 Πάτραι Ἀθῆναι 1956 σ. 85.

71. Κ. Σ. Παπαδοπούλου ἐν ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 22-2-1962.

γνωστόν εἰς αὐτούς ὅτι ἡ ποινή ἀπαγγελομένη κατά τήν διάρκειαν τῆς νυκτός ἦτο ἐξ ὑπαρχῆς ἄκυρος, ἀνυπόστατος[72]. Διά τοῦτο καί ἐπείγονται οἱ Ἀρχιερεῖς νά νομιμοποιήσουν τάς πράξεις καί ἐνεργείας των. Οἵα φιλόνομος καί ἄμωμος σπουδή! Τυπικῶς λοιπόν συνεδριάζει τό Συνέδριον διά νά ἐπικυρώσῃ τήν εἰς θάνατον καταδίκην, ἥν παρά τό Δίκαιον ἐπέβαλε[73], οὐσιαστικῶς ὅμως διά νά συσκεφθῇ τίνι τρόπῳ θά ὑπέκλεπτε τήν ἔγκρισιν τοῦ Πιλάτου.

Τοῦ Συνεδρίου ὅμως προεδρεύει ὁ Καϊάφας, ὅλως ὅμως παρανόμως. Διότι ἦτο κατά τόν νόμον ἐξαιρετέος ὡς μή παρέχων πλέον ἐχέγγυα ἀμεροληψίας, βασικοῦ προσόντος παντός δικαστοῦ. Οὗτος ὡς γνωστόν προηγουμένως εἶχεν ἐκδηλωθῇ ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ, καί ὡς ἐκ τούτου, ὡς εἰσαγγελεύς καταλαμβάνει τήν ἕδραν διά νά δικάσῃ τόν ὑπ᾽ αὐτοῦ κατηγορηθέντα.

Διά τοῦ Συνεδρίου τούτου, λήγει καί ἡ τρίτη φάσις τῆς θρησκευτικῆς δίκης τοῦ Ἰησοῦ. Ὅ,τι ἦτο δυνατόν νά γίνῃ, ὅ,τι ἦτο δυνατόν νά ἐπιτύχουν οἱ Ἰουδαῖοι τό ἐπέτυχον διά παντοίων μέσων. Τώρα δέν ἀπομένει, εἰ μή ἡ ἔγκρισις, ἡ ἐπικύρωσις τοῦ Πιλάτου[74] καί πρός αὐτόν τώρα ἄγουσι τόν Ἰησοῦν.



72. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 537.
73. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 536. (Ἰωάνν. 7, 51).
74. Τζ. Παπίνι ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 222.

## Β΄. ΡΩΜΑΪΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Ὁ Πόντιος Πιλάτος ἦτο κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην PROCURATOR CAESARIS ἐν Παλαιστίνῃ. Συγκεντρῶν ἐν ἑαυτῷ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Αὐτοκράτορος, καί δικαστικήν ἐξουσίαν[75], πρέπει νά ὑποθέσωμεν ὅτι διέθετε λιπαράν γνῶσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. Ἐν τῇ ἐξουσίᾳ του περιελεμβάνετο καί τό δικαίωμα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου (JUS GLADII) ἐπί τῶν μή ρωμαίων πολιτῶν[76]. Ὁ Πιλάτος εὑρίσκεται εἰς τά Ἱεροσόλυμα λόγῳ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα τῶν Ἑβραίων. Τά ἀνάκτορά του, τό Πραιτώριον, αἴφνης συνταράσσονται ὑπό μανιώδους ὄχλου, ἄγοντος δέσμιον τόν Μεγάλον Κατάδικον.

Ὁ Πιλάτος φαίνεται ὅτι διά πρώτην φοράν ἀντιμετωπίζει τό ζήτημα καί μέ αὐτό διά πρώτην φοράν ἀσχολεῖται. Ἄλλως δέν ἐξηγεῖται διατί εὐθύς ἀμέσως ἐρωτᾶ: «Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατά τοῦ ἀνθρώπου τούτου», ἐρώτησιν καθισταμένην περιττήν ἐάν ἐγνώριζε τήν ὑπόθεσιν. Εἰς τό ἄκουσμα τῆς ἐρωτήσεως ταύτης οἱ Ἰουδαῖοι ταράσσονται. Ἐκεῖνοι ἀναμένουν ἁπλῆν ἐπικύρωσιν. Δέν ὑπελόγισαν εἰς τό ἐνδιαφέρον τοῦ Ἡγεμόνος. Καί ἤδη εὑρίσκονται πρό δεινῆς ἐκπλήξεως. Διαισθάνονται ὅτι ἡ θρησκευτική μορφή τῆς



75. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 395.
76. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 395.

κατηγορίας, μετά τήν διαφανεῖσαν καί ἐκδηλωθεῖσαν διάθεσιν τοῦ Πιλάτου ὅπως ἐπιληφθῇ καί ἐρευνήσῃ προσωπικῶς τό θέμα, δέν θά ἐμποιήσῃ οὐδεμίαν ἐντύπωσιν εἰς τόν περί τά θρησκευτικά ἀδιάφορον καί πρός τούς Ἑβραίους ἐχθρικῶς διακείμενον Πιλάτον[77]. Διά τοῦτο καί παραχρῆμα, σατανικῶς καί ὅλως δολίως, μετατρέπουν τήν κατηγορίαν ἀπό θρησκευτικῆς εἰς πολιτικήν, παρουσιάζοντες στυγνόν τρίπτυχον κατηγορητήριον. Ἐν ἀρχῇ παρουσιάζουν συλλήβδην τριλογίαν ὅλην κατηγορίας: ὅτι διαστρέφει τό ἔθνος, ὅτι ἐμποδίζει τόν λαόν νά πληρώνῃ φόρους εἰς τόν Καίσαρα καί ὅτι καλεῖ ἑαυτόν Βασιλέα (Λουκ. 23 2). Πρόκειται περί ψευδῶν μέν συκοφαντικῶν κατηγοριῶν, ἐμποιούντων ὅμως ἐντύπωσιν καί ἐνδιαφερόντων ἀμέσως τόν Πιλάτον ὡς ἐκ τοῦ πολιτικοῦ των χαρακτῆρος. Διό καί ἀμέσως ἐπιλαμβάνεται τῆς ὑποθέσεως ὁ ρωμαῖος δικαστής. Ἤδη ὅμως διαπράττει τήν

77. Εἶχε λόγους νά διάκειται δυσμενῶς πρός τούς Ἰουδαίους ὁ Πιλάτος. Ἡ ὠμότης καί σκληρότης του κατά τήν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων του τόν εἶχον καταστήσει μισητόν εἰς τόν λαόν, ὅστις δέν ἐφείδετο πάσης εὐκαιρίας διά νά δείξῃ τά πρός τόν Ἡγεμόνα αἰσθήματά του. Οὕτω καί πρώτη καί δευτέρα ἐξέγερσις ἐσημειώθη, τά δέ παράπονα τοῦ λαοῦ, ἔφθασαν μέχρι τῶν ὤτων τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Συρίας Βιτελλίου. Ἕνεκα τούτων ἁπάντων ὁ Πιλάτος ἐμίσει μέν τούς Ἰουδαίους, ἐφοβεῖτο ὅμως συνάμα καί τήν δολιότητα καί τήν πανουργίαν των ἧς ἱκανήν πεῖραν εἶχε λάβει κατά τό παρελθόν. Πρβλ. διά περισσοτέρας λεπτομερείας καί Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 450-451.

πρώτην παρανομίαν. Ἐάν γίνῃ δεκτή ἡ ἄποψις ὅτι ὁ Πιλάτος ἐρωτηθείς ὑπό τῶν Ἰουδαίων συνῄνεσεν εἰς τήν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ, εἶναι ἀδύνατον νά μή εἶχε γνῶσιν τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς κατηγορίας[78], δι' ὅν καί μόνον χαρακτῆρα εἶχον ἁρμοδιότητα νά ἐπεμβαίνουν οἱ Ἀρχιερεῖς. Τώρα ὅμως ἀκούει πολιτικῆς φύσεως κατηγορίαν καί ὅμως δέν ἀντιδρᾶ. Ἂν πάλιν δέν ἐγνώριζε τήν ἀρχικήν κατηγορίαν, πάλιν ἔπρεπε νά ἀντιδράσῃ, ἀκούων ἐκ τῶν χειλέων τῶν Ἰουδαίων πολιτικήν κατηγορίαν διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δέν ἦσαν ἐκεῖνοι ἁρμόδιοι νά ἐπέμβουν καί νά ἐνεργήσουν, ἀλλ' ἡ ρωμαϊκή ἀρχή. Ἡ σιωπηρά ἔγκρισις τῆς παρανομίας, συνιστᾷ βαρύτατον παράπτωμα, ἐπιτεινόμενον καί ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος τοῦ παρανομήσαντος[79]. Οἱ δέ Ἰουδαῖοι τοῦ ἀποκρύπτουν τήν παράνομον ἐνώπιον τοῦ θρησκευτικοῦ των δικαστηρίου διεξαχθεῖσαν παράνομον δίκην καί τήν ληφθεῖσαν παρανόμως ἀπόφασιν. Μετ' ἐξέτασιν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Πιλάτος πείθεται περί τῆς ἀθωότητός του, πρᾶγμα τό ὁποῖον καί δημοσίᾳ ἀναγγέλλει: «Ἐγώ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ».

40

Παρά ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι μή ἀνεχόμενοι ὅπως διαφύγῃ τῶν χειρῶν των τήν ἐσχάτην στιγμήν ὁ ἀθῷος Ἰησοῦς, ἐπιστρατεύουν ὅλην τήν πανουργίαν

78. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 540.
79. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 542.

των[80], ἥτις καί χαλκεύει δευτέραν συκοφαντικήν κατηγορίαν ὑπό πολιτικήν μορφήν: «Ἀνασείει τόν λαόν διδάσκων καθ᾽ ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπό τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε» (Λουκ. κγ΄ 5). Ἐπί τῷ ἀκούσματι τῆς Γαλιλαίας, ὁ Πιλάτος νομίζει ὅτι ἀνεκάλυψεν εὔσχημον τρόπον ἀποφυγῆς τοῦ σκοπέλου. Διά νά ἀπαλλαγῇ στέλλει τόν Κύριον πρός τόν Ἡρώδη τόν Ἀντίπαν, Διοικητήν τῆς Γαλιλαίας. Τοῦτο εἶχε δικαίωμα νά πράξῃ ὁ Πιλάτος, διότι τήν δικαιοδοσίαν τῶν ὀργάνων πρός ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης καθώριζε τό «FORUM DELICTI, SEU DOMICILII SIVE ORIGINIS». Δηλ. ἁρμοδιότητα πρός ἐκδίκασιν ἑνός ἀδικήματος εἶχεν ὁ δικαστής εἴτε τοῦ τόπου ἔνθα ἐτελέσθη ἡ ἀξιόποινος πρᾶξις, εἴτε τῆς κατοικίας τοῦ κατηγορουμένου, εἴτε τοῦ τόπου καταγωγῆς του. Ἐν προκειμένῳ ὁ Ἡρώδης εἶχε δικαιοδοσίαν ἐπί τοῦ Ἰησοῦ βάσει τοῦ «FORUM ORIGINIS» ἀφοῦ ὁ Κύριος ἦτο Ναζωραῖος ἤ Γαλιλαῖος.

Ἄνευ οὐσιαστικῆς προόδου ἐπιστρέφει ὁ Ἰησοῦς ὀπίσω εἰς τόν Πιλάτον. Ἐπανεξετάζεται παρ᾽ αὐτοῦ, καί πάλιν ἀποδεικνύεται ἡ ἀθωότης του, καί πάλιν διά δευτέραν φοράν ἐξέρχεται πρός τόν ὄχλον



80. Τό σχέδιον τῶν Ἰουδαίων ἦτο ὄντως σατανικόν. Παρουσιάζουν τόν Ἰησοῦ ὡς ἔνοχον ἐγκλήματος στρεφομένου κατά τοῦ Αὐτοκράτορος καί συνεπαγομένου τήν διά σταυροῦ θανάτωσιν, κατά τήν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωσσήπου.

ὁ Ἡγεμών. Ἡ μανία ὅμως τοῦ πλήθους ἐκείνου, ἔχει ὅμως ἐν τῷ μεταξύ προσλάβει τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν Ἀρχιερέων, ἐπικινδύνους διαστάσεις. Τό σκληροτράχηλον καί τό δόλιον αὐτοῦ, γνωρίζει ἐξ ἰδίας πείρας ὁ Πιλάτος[81]. Διό καί καταφεύγει ὡς εἰς διέξοδον εἰς τήν εὐχέρειαν τοῦ ἀπολύειν ἕνα δέσμιον κατά τήν ἑορτήν τοῦ Πάσχα, ὅν ἤθελον. Τρέφει τήν φρούδην ἐλπίδα ὅτι θά προκρίνουν δι᾽ ἀπόλυσιν τόν Ἰησοῦν. Διαψεύδεται ὅμως. Ὁ ὄχλος ἤδη κραυγάζει: «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν». Εἰς μάτην ὁ Πιλάτος ἐρωτᾷ: «Τί γάρ κακόν ἐποίησεν οὗτος οὐδέν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ». Καί τότε ἀκριβῶς διαπράττει νέαν βαρεῖαν παρανομίαν, προτείνων πρότασιν ἐνέχουσαν ἀντίφασιν[82] καί ἀντινομίαν. «Παιδεύσας ἀπολύσω» (Λουκ. 23 16, 23 22). Ἀφοῦ, λέγει, τόν μαστιγώσω, θά τόν ἀπολύσω. Καί γεννᾶται ἤδη τό ἐρώτημα: Ἐάν ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἀθῷος, τότε πρός τί ἡ μαστίγωσις, ἐάν δέ εἶναι ἔνοχος πρός τί ἡ ἀπόλυσις; Παρά ταῦτα προχωρεῖ ὁ Πιλάτος καί φραγγελώνει τόν Κύριον. Ὑποβάλλει δηλ. εἰς ποινήν τόν μεμαρτυρημένως ἀθῷον. Τόν ὑποβάλλει εἰς ἕνα ἄνευ ὑπερβολῆς, μαρτύριον, κατά τήν διάρκειαν τοῦ ὁποίου πολλοί ἀπέθνησκον[83]. Καί ὁ Ἰησοῦς ὑπομένει, ἄν καί ἔχει γίνει ἤδη ράκος



81. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 450 ἑπ.
82. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 575.
83. Θ. Σταυροπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 457.

σωματικόν λόγῳ ἐξαντλήσεως, τῆς ἀϋπνίας, τῆς ταλαιπωρίας, τῆς μαστιγώσεως.

Καί εἰς τοιαύτην κατάστασιν, μετά τό μαστίγωμα, ἥτις θά προεκάλει παντός συμπάθειαν, ἐπιδεικνύεται εἰς τόν λαόν. «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος». Καί ὁ λαός ἐρεθίζεται περισσότερον. «Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτόν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι οὐδεμίαν εὑρίσκω αἰτίαν» (Ἰωάν. 19 5). «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν» εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ λαοῦ. Οἵα πώρωσις. Διά τρίτην ἤδη φοράν ὁ Πιλάτος ἔχει διαδηλώσει τήν ἀθωότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπό τῆς στιγμῆς αὐτῆς, διαφαίνεται ἀμυδρῶς, ποιά τις ἀπόφασις τοῦ Πιλάτου ὅπως ἀπολύσῃ τόν Ἰησοῦν. Ἔχει πλέον μορφώσει δικανικήν πεποίθησιν ὡς δικαστής, ἔχει πεισθῇ περί τῆς ἀθωότητός Του ἀλλά καί περί τῶν ἐλατηρίων τῶν Ἰουδαίων. «Ἤδει γάρ ὅτι διά φθόνον παρέδωκαν αὐτόν». Καί ὅμως διστάζει νά ἀποφασίσῃ. Μήπως διότι ἔχει ἤδη πολλάκις παρανομήσει; Δέν ἐξετάζει καί οὗτος μάρτυρας ὑπερασπίσεως, ἀπεναντίας ὡς μάρτυρας δέχεται τούς κατηγόρους τοῦ θύματος, τούς εἰσαγγελεῖς του[84]. Ἀλλά καί ἡ ἔκπαγλος καλλονή τῆς ψυχῆς τοῦ Ἰησοῦ, τόν ἀφοπλίζει πάλιν. Εἶναι δικαστής. Κατέχει τήν Ψυχολογίαν. Γνωρίζει νά διαβάζῃ τό ἐσωτερικόν, νά ἐμβαθύνῃ, νά διαβλέπῃ. Καί παρά ταῦτα διστάζει.



84. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 584.

Εἰσέρχεται πάλιν μέσα. Θαμβοῦται ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τοῦ Ἰησοῦ. Καί ἐξερχόμενος λέγει πρός τό πλῆθος εἰρωνικῶς: «Ἴδε ὁ βασιλεύς ὑμῶν». Οἱ Ἰουδαῖοι ἀντί ἀπαντήσεως κραυγάζουν: «Ἆρον ἆρον σταύρωσον αὐτόν». «Τόν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;» ἀντιλέγει ὁ Πιλάτος. Καί ἐκεῖνοι: «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μή Καίσαρα» καί ἐκμεταλλευόμενοι τόν δισταγμόν τοῦ Ἡγεμόνος ἐν ὑστάτῃ προσπαθείᾳ, ἐπιλέγουν: «Ἐάν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος. Πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτόν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι» (Ἰωάν. 10, 13). Πρό τοῦ θείου ὀνόματος ὁ Πιλάτος κάμπτεται. Ὑποχωρεῖ. Ἐνδίδει εἰς τήν πίεσιν τοῦ ὄχλου, εἰς τήν δεινήν ψυχολογικήν βίαν καί παραδίδει τόν Ἰησοῦ εἰς τό σταυρωθῆναι.

Καί ἤδη ὅμως ἔχει παραβῇ βασικόν κανόνα δικαίου τῶν ρωμαίων. Τήν LEX JULIA DE VI PUBLICA[85]. Ὁ νόμος οὗτος προκειμένου νά προφυλάξῃ τόν δικαστήν ἀπό ψυχολογικήν βίαν ἀσκουμένην ὑπό πλήθους διά φωνασκιῶν καί συνθημάτων, ἐξωμοίωσε ταύτας πρός δημοσίαν βίαν καί ἀπηγόρευσεν εἰς τούς δικαστάς νά ἀποφασίζουν ὑπό τό κράτος τοιαύτης βίας. Ὁ εὑρισκόμενος ἔνοπλος, «ἔνθα δημόσιον κινεῖται δικαστήριον» ἐθεωρεῖτο ἔνοχος, ὡς καί πᾶς ὅστις θά συνήργει εἰς τό νά μή δικάσωσιν οἱ δικασταί προσηκόντως. Τόν νόμον τοῦτον, διά τήν βαρύτητα καί



85. Ν. Δημητρακοπούλου ἔνθ' ἀνωτ. σ. 161.

σημασίαν του ἐπανέλαβον ἀργότερον ἐν διατάξει οἱ Αὐτοκράτορες Διοκλητιανός καί Μαξιμιανός, ὁρίσαντες ὅτι: «οὐ χρή πείθεσθαι ταῖς τῶν δημοτῶν ἐκβοήσεσιν ὅτε βούλονται ἤ τόν ὑπεύθυνον ἀπολῦσαι ἤ τόν ἀνεύθυνον τιμωρηθῆναι» (Κωδ. 9, 47,12)[86]. Τοιαῦτα περιλαμβάνει καί τις διάταξις τοῦ Λέοντος.

Παρά ταῦτα, ὅλως ἀναιτίως, παραδίδει ὁ Πιλάτος τόν ὑπ᾽ αὐτοῦ πολλάκις διακηρυχθέντα ἀθῷον, εἰς τόν ἀτιμωτικόν διά σταυροῦ θάνατον. Τοῦ λοιποῦ δέν θά δύναται ἡ Ρώμη νά καυχᾶται διά τό ὑψηλόν φρόνημα τῶν δικαστῶν της. Διά τοῦτο καί ὁ πολύς ROSADI[87] γράφει: «Ἰησοῦς ὁ ἀπό Ναζαρέτ δέν κατεδικάσθη, ἐφονεύθη. Ἡ θυσία Του δέν ὑπῆρξε παραβίασις τῆς δικαιοσύνης, ὑπῆρξεν ἀνθρωποκτονία».

Ἤδη τό μέγα, τό μοναδικόν, τό πρωτάκουστον, τό φρικαλέον καί ἀνόσιον ἔγκλημα συνετελέσθη. Ὁ σκοπός ἔχει ἐξαγιάσει τά μέσα. Ἀπ᾽ ἀρχῆς διαφαίνεται ὁ σκοπός τῶν Ἰουδαίων. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ βλέπουν τῶν κεκτημένων δικαιωμάτων των τόν καταλυτήν, τῆς ἀσυνεποῦς ζωῆς των τόν ἔλεγχον, τοῦ ἀνυποψιάστου λαοῦ τόν ἥρωα. Καί ὠθούμενοι ἀπό ἀκαταμάχητον ἐσωτερικήν, μνησικακίας καί φθόνου, αἰσχράν παρόρμησιν, ἀποτολμοῦν τήν παρανομίαν, αὐτοί οἱ φύλακες τοῦ Νόμου. Ἀφορῶντες



86. Ν. Δημητρακοπούλου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 160.
87. Λ. Φιλιππίδου ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 535-536.

εἰς τόν σκοπόν τοῦτον, ἀδιαφοροῦν διά τά μέσα. Μετέρχονται τό πᾶν. Παρανομίαι διαδέχονται παρανομίας. Σχοινοτενής ὅλη σειρά παρεκβάσεων, παρατυπιῶν, παρανομιῶν παρελαύνει ἐνώπιόν μας. Παράνομος σύλληψις, παράνομος ἀνάκρισις, παράνομος κατακράτησις, παράνομος συνεδρία, παράνομον Συνέδριον, παράνομος ἀπόφασις, παράνομος ἐπικύρωσις, συμπλέκονται κατά τρόπον πρωτοφανῆ καί σατανικόν διά τόν ἀφανισμόν τοῦ Δικαίου. Καί περί τῆς δολίας ταύτης συμπαιγνίας τῶν αἰσχρῶν παραγόντων, τό περί Δικαίου συναίσθημα ἐξεγείρεται καί ἐπαναστατεῖ. Ὅντως θεοστυγής συμπαιγνία λαμβάνει χώραν. Μέ ἀπώτερον σκοπόν τόν παντελῆ ἐξαφανισμόν τοῦ Ἀθῴου.

Καί ὁ μέν Δίκαιος «πορεύεται ὡς γέγραπται περί Αὐτοῦ». Ἡ στάσις ὅμως τῶν διωκτῶν Του, θά παραμείνῃ ἐσαεί ὡς στῖγμα τοῦ πολιτισμοῦ, στῖγμα διά τήν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ὁρόσημον τῆς ἀνθρωπίνης κακίας. Καί τό ὁρόσημον τοῦτο, κάτω ἀπό τήν σελαγίζουσαν λάμψιν τοῦ Θείου Μεγαλείου, παρουσιάζεται ἐν ὅλῃ του τῇ γυμνότητι περισσότε-
46 ρον ποταπόν, ταπεινόν, εὐτελές, ἀπάνθρωπον. Θά δεικνύῃ πάντοτε μέχρι ποίου σημείου καταπτώσεως εἶναι δυνατόν νά φθάσῃ ὁ φαῦλος ἄνθρωπος, ὁ ὑπό τῶν παθῶν οἰστρηλατούμενος καί ποδηγετούμενος ἄνθρωπος. Ναί αὐτός ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.



## Ἀπό τό τελευταῖο Μήνυμα τοῦ
## † ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
## ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
## γιά τήν Πρωτοχρονιά 2008.

Ἄν ὑπάρχει κάτι στή ζωή μας πού δέν τιθασσεύεται, αὐτό εἶναι ἡ ἀέναη κίνηση τοῦ χρόνου. Τό σήμερα γίνεται χθές ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, καί τό αὔριο σήμερα καί χθές. Κι ἐμεῖς παρασυρόμεθα πρός τό τέρμα τῆς πορείας μας, ἑκόντες ἄκοντες, παρακολουθοῦντες τά γεγονότα πού περνοῦν ἀπό μπροστά μας, χωρίς ἀναστρέψιμη ἐλπίδα. Αὐτή εἶναι ἡ μοίρα τῶν θνητῶν. Κι ἀλλοίμονο σ᾽ ἐκείνους πού δέν ἔχουν ἀκόμη βρεῖ τήν ἀπάντηση στό πρόβλημα τοῦ θανάτου. Τήν ἀπάντηση τή δίδει μόνο ἡ χριστιανική πίστη.

Ἡ ἱστορία γεννᾶ τά γεγονότα. Κι ἐμεῖς συμπράττουμε σ᾽ αὐτό, ἄλλοι γιά το καλό καί ἄλλοι γιά τό κακό. Ἡ ἐλευθερία μας εἶναι κριτήριο τῆς εὐθύνης μας. Μακάριοι οἱ ἔχοντες προοπτική αἰωνιότητας

στή ζωή τους. Ἀλλιῶς εἶναι σάρκες, ἔκδοτοι σέ πάθη ἀτιμίας, πρόθυμοι γιά κάθε τι πού εὐτελίζει τήν ὕπαρξή μας. Ὁ κόσμος θά ἦταν διαφορετικός ἄν κάθε ἄνθρωπος θυμόταν τή θεία καταγωγή του καί εὐθυγράμμιζε τή ζωή του μέ τίς ἀρχές πού ἀπορρέουν ἀπό αὐτή. Δυστυχῶς ὅμως αὐτό δέν συμβαίνει...

Σταθῆτε ὅλοι ὄρθιοι στίς ἐπάλξεις σας καί μή ξεπουλήσετε τά πρωτοτόκια μας. Διδάξτε στά παιδιά σας τήν ἀλήθεια, ὅπως τήν ἐβίωσαν οἱ ἀείμνηστοι Πατέρες μας. Ὁ λαός μας ξέρει νά ὑπερασπίζεται τά ἱερά καί τά ὅσιά του. Τό ἔχει κατ' ἐπανάληψιν ἀποδείξει. Καί θά τό ἀποδείξει καί πάλι. Ἀντίσταση καί Ἀνάκαμψη. Γιά νά βροῦμε ὅ,τι ἔχουμε χάσει, γιά νά ὑπερασπισθοῦμε ὅ,τι κινδυνεύει.



# Ἐπίλογος

## ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ

(Ἐπιτάφιος ἐκ τοῦ Βαρβερινοῦ χειρογράφου)

*«Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ παρακαλῶν τοὺς ὀλιγοψύχους ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει· αὐτὸς γενοῦ παραμυθία τῶν προβάτων σου. Μακάριος ὡς ἀληθῶς ὃν ἐξελέξω καὶ προσελάβου ποιμένα ἡμῶν. Ἀπόδος αὐτῷ ἀντὶ τοῦ ποιμενικοῦ κόπου μισθὸν εὐσεβείας. Ἐξάγαγε αὐτὸν λαμπαδηφόρον εἰς τὸν οὐράνιόν σου νυμφῶνα. Παράσχου αὐτῷ ἀγγελικὴν παῤῥησίαν, ἵνα ἀνεπαίσχυντος παραστῇ τῷ ἀπροσίτῳ σου θρόνῳ καὶ ἡμῶν δὲ περιποίησαι, Κύριε, κατὰ τὸ πρέπον καὶ ἀρέσκον τῇ σῇ μεγαλειότητι. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».*

*Τροπάριον ἀπὸ τὴν ἐξόδιον Ἀκολουθίαν σὲ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου*

*«Ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι, καὶ πραότητι, καὶ ἁγνείᾳ καὶ ἐν τῷ Ἱερατικῷ ἀξιώματι, εὐσεβῶς διέπρεψας, ἀείμνηστε· διό σε ὁ προαιώνιος Θεός, ᾧ καὶ ἐδούλευσας, αὐτὸς κατατάξει τὸ πνεῦμά σου, ἐν τόπῳ φωτεινῷ, καὶ τερπνῷ ἔνθα οἱ Δίκαιοι ἀναπαύονται· ἐντεύξῃ δὲ καὶ παρὰ Χριστοῦ τῇ κρίσει τὴν ἄφεσιν, καὶ τὸ μέγα ἔλεος».*

Ἐκδοτική Παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.
Ἀρδηττοῦ 12-16, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr